

מטות ג

פירושים פון חז"ל זיינען אינגאנצן ניט
ע"ד הפשט, ברענגט זיי ניט רש"י אין
זיין פירוש⁶ וואס איז פשוטו של מקרא⁷.

(ב) פארוואס ברענגט רש"י פריער
פונעם פסוק „ויאמר לה בועז" אין רות
(כתובים) און דערנאך פון פסוק „לבנות
לה בית" אין זכרי⁸ (נביאים) — אין סדר
התנ"ך קומט דאך נביאים פאר כתובים?

(ג) די קשיא פון רמב"ן⁹: אין מדרש
רות¹⁰ זיינען פאראן דרשות סיי אויף
„ויאמר לה בועז" און סיי אויף „לבנות
לה בית" (צוזאמען מיט דעם דרש אויף
אונזער פסוק „ויקרא לה נובח" — „שלא
עמד לה אותו השם") וואס פאר-
ענטפערט אויך ביי זיי דעם „חסרון
המפיק"¹⁰ — היינט וואס זאגט רש"י
„ותמהני מה ידרוש"?

[און ס'איז א דוחק צו זאגן אז רש"י
האט דעם מדרש רות ניט געזען¹¹, ווי

(6) להעיר מכמה מקומות (לדוגמא: וישלח לג, כ.
וארא ו, ט. ועוד) שמביא רש"י מדרשות חז"ל וכותב
(ומקשה) עליהן שאינו לפי פשוטו של מקרא (ומפרש
הפשט). ואכ"מ.

(7) אבל יש לחלק, שהרי בנוד"ד הדרש מצ"ע
מתאים כאן, אלא שקשה עליו ממק"א.

(8) ועד"ז ברע"ב ועוד לרש"י כאן.

(9) רבה פ"ה, ה.

(10) לשון הרמב"ן שם.

(11) להעיר, שבחוקינו וריב"א כאן הביאו הדרש
דרות רבה (על „ויאמר לה בועז") בשם „ויש נותנין
בהם) טעם". ובפ"י הראש"ש עה"ת כותב על דרש זה

(י) ועל „לבנות לה בית" מביאים דרש „בקש
לבנות ולא בנה זו עניות תורה שירדה לבבל
ואשתרבוני כו' והוא שאמרו רבותינו לבנות ולא
בנה" (וראה פ"י הראש"ש ובעה"ש כאן) — ראה סוגיא
דסנהדרין וקידושין שהובאה לקמן בפנים. לשון
אחר "פרש"י קידושין (מט, ב. הובא בחוס' שם בשם
הקונטרס).

א. ביים לעצטן פסוק פון דער
סדרה, „ונבח הלך וילכוד את קנת ג'ו'
ויקרא לה נבח בשמו", שטעלט זיך רש"י
אויף די ווערטער „ויקרא לה נבח" און
איז מפרש: לה' אינו מפיק ה"א. וראיתי
ביסודו של רבי משה הדרשן לפי שלא
נתקיים לה שם זה¹ לפיכך הוא רפה
שמשמע² מדרשו כמו לא. ותמהני מה
ידרוש בשתי תיבות הדומות לה, ויאמר
לה בועז³, לבנות לה בית⁴.

דארף מען פארשטיין:

(א) אויב רש"י האלט אז דער פירוש
פון ר' משה הדרשן איז ניט אויסגע-
האלטן לויט פשוטו של מקרא — ווייל
„ותמהני מה ידרוש" ביי די אנדערע צוויי
ווערטער „לה" און „א מפיק ה"א — פאר-
וואס האט ער מלכתחילה אראפ-
געבראכט זיין דרש?

ער האט געדארפט אויך דא זאגן, ווי
מען געפינט בכמה מקומות⁵ אין פירוש
רש"י על התורה, אז ער זאגט אויף א
ווארט „לא ידעתי", ער ווייס ניט דעם
פשט פון דעם ווארט — כאטש אז אין
מדרשי רז"ל זיינען דא אויף דעם
פירושים וביאורים, ווארום היות די

(1) להעיר מעוד חידוש בתיבת לה שהיא ב,תרי
טעמי" (מירכא כפולה) — וראה חז"ג קפט, א. פרדס
שער הטעמים. לקוטי לוי"צ לוח"ג (ע' רסח, רעז).
(2) ראי' לזה מדה"א ב, כג (כמש"כ ברש"ש
למד"ר רות פ"ה, ה).

(2) בדפוס א' וב' דרש"י, וכן בכונ"כ בת"י רש"י
— „שמשמש".

(3) רות ב, יד.

(4) זכרי' ה, יא.

(5) ראה לקוטי ח"ה ע' 1 הערה 2 ובשוה"ג שם,
וש"נ.

— ווייל וויבאלד אז פריער שטייט אין פסוק¹⁵ „והנה שתיים נשים .. ולהנה .. גו“ (לשון רבים), וואס זיינען מרמז אויף (די צוויי זאכן שירדו לבבל) „חנופה וגסות הרוח“, און דערנאך שטייט „לבנות לה בית“, לשון יחיד — איז דערפון געדרונגען, אז „כשבאו לבנות בית לקבוע בבבל“¹⁶ איז נאר געבליבן „חנופה לחודה“¹⁶ (און גסות הרוח „אישתרבוני להתם“) —

פונדעסטוועגן איז ניט מתאים צו פרעגן בלשון תמי, „ותמנהי מה ידרוש כו“, ווארום כאטש אז רש"י (האט א טעם פארוואס ער) וויל ניט לערנען אזוי אין גמרא, קען דאך אבער זיין אז ר' משה הדרשן האט יא אזוי געלערנט דעם פשט אין גמרא¹⁷.

ב. דער ביאור אין דעם:

מ'האט שוין גערעדט פיל מאל, אז אויך די דרשות חז"ל וואס רש"י ברענגט אראפ בפירושו על התורה זיינען „קרוב“ צו פשוטו של מקרא, ובלשון רש"י¹⁸ — „אגדה המיישבת דברי המקרא דבר דבור על אופניו“. אבער די דרשות וואס זיינען אינגאנצן ניט ע"ד הפשט ברענגט זיי רש"י ניט אראפ (וכנ"ל סעיף א').

דער רמב"ן וואונדערט זיך „והרי הרב אוצר בלום לתורה להלכות ולהגדות ואשתמיטת“ כו“].

נאך שטארקער (פרעגט דער רמב"ן): אויך אין גמרא (אין מס' סנהדרין¹²) איז דא א דרש אויף דעם וואס דער ווארט „לה“ פון „לבנות לה בית“ איז „אינו מפיק ה"א“ — די גמרא זאגט, אז דער פסוק רעדט וועגן „חנופה וגסות הרוח שירדו לבבל“, און פון דעם וואס עס פעלט דער דגש אין ה"א לערנט מען אפ אז די ירידה (פון גסות הרוח) אין בבל איז ניט געווען אין א קביעות/דיקן אופן — „לבבל נחית“ און דערנאך „אישתרבוני להתם“ (לעילם).

און אע"פ אז רש"י בפירושו על הש"ס¹³ לערנט, אז די ראי' פון „לבנות לה בית“ אז „אישתרבוני להתם“ — איז (ניט פון דעם וואס „לה“ האט ניט קיין מפיק ה"א, נאר) פון דעם וואס עס שטייט „לה“ לשון יחיד¹⁴

„ראיתי בפי' הרב ר'מ הדרשן ז"ל...!

ולהעיר, שבילקוט ראובני כאן הובאה דרשת ר"מ הדרשן בשם הפסיקתא.

(12) כד, א. ועד"ז בקידושין מט, ב.

(13) קידושין (בפי' הא') וסנהדרין שם. וכן פי' הר"ח סנהדרין שם.

(14) וכן תירץ במיני תרגומא וי"ג — תרגימא (לר' ישעי' (פיק) בערלין) קושיית הרמב"ן על רש"י.

(*) ובשו"ת חוט השני (סי' כ) נקט בפשיטות דר"מ הדרשן לקח דבריו ממדרש רות.

(*) כן הוא באוצר הספרים (בן יעקב) — „תרגימא“ ביו"ד, אבל בבית עקד ספרים (פרידברג) ובפליטת ספרים“ (השלמות לשם הגדולים) תרגומא בוא"ו. והעירני חכם א' אשר בהקדמת המחבר לספרו „יש סדר למשנה“ (שנדפס בסוף משניות יכ"ן וכוונתו) „מיני תרגימא על אונקלוס“ (וכן בפירושו לברכות פ"ו משנה ב' בסופו — מיני תרגימא, ובשארית ציון (השלמות לשם הגדולים) מעתיק נוסח מצבת המחבר „אזכור י"ב חבורים .. לקדם במיני

(15) זכרי' שם, ט.

(16) לשון רש"י קידושין שם.

(17) וכן פירשו בתוס' קידושין שם.

(18) בראשית ג, ח. ועוד.

תרגימא. משא"כ בהקדמת חתן חתן המחבר (כי לא נמצא בדפוסים ספר זה הקדמת המחבר) (וכן בההסכמות כו) „מיני תרגומא“ בוא"ו וכן הוא בשער הספר וכו'. וכן בהקדמת חתן המחבר לס' שאלת שלום „מיני תרגומא“. — ובכלל צ"ע עד כמה דייק הבחור הזעזער בכתיב דנה"ל, ובהזעזער'ס עצמם אין ראי' מאחד לחברו.

דא כו"כ פסוקים און ווערטער וואס מען
מוז זיי טייטשן ניט ע"פ פשטות²⁰ —
אנדערש ווי חמשה חומשי תורה וואו
מען דארף טייטשן א פסוק לויט פשוטו
דוקא²¹,

רש"י וואונדערט זיך — „ותמהני“ —
„מה ידרוש כו“: וואס וועט ר' משה
הדרשן דרש'נען אויף די אנדערע צוויי
ווערטער „לה“ — צי דאס וועלן זיין
דרשות וואס זיינען קרוב לפשוטו של
מקרא, ובמילא — „מצאתי לו חבר“ צום
דרש אויף אונזער פסוק; אדער די
דרשות שבמדרש (וש"ס) וכיו"ב וואס
זיינען ניט ע"ד הפשט (ובמילא — „לא
מצאתי לו חבר“).

ג. להסברת הענין דארף מען פריער
מבאר זיין וואס רש"י זאגט „לה אינו
מפיק ה"א .. שמשמע מדרשו כמו לא“:
בהשקפה ראשונה מיינט דא רש"י צו
זאגן, אז דאס איז כאילו סיואלט גע-
שטאנען אין פסוק „לא (נבח)“²² — דער
נאמען פון שטאט איז ניט נבח (ווארום
„לא נתקיים לה שם זה“).

אבער דער פירוש איז היפך פשוטו
של מקרא (ובמילא היפך פונעם כלל פון
רש"י בפירושו על התורה¹⁸ — „אני לא
באתי אלא לפשוטו“), ווארום מיט
„ויקרא לה נבח בשמו“ מיינט דער פסוק,
בפשטות, צו דערציילן אז נבח האט די
שטאט אנגערופן מיט זיין נאמען —
„נבח“;

נאך רש"י איז מדייק „שמשמע מדרשו

(20) ובפרט שהכתובים דוכרי' שם מדברים דרך
משל, וגם תיבות „לכנות לה בית“ גופא הן רק משל
(ולא בית כפשוטו).

(21) שלכן גם פירוש רש"י לנ"ך אינו כ"כ ע"ד
הפשט כפירושו לתורה, כמדובר כמה פעמים.

(22) ראה באר מים חיים (לאחי המהר"ל), דבק
טוב ושפ"ח כאן. מתי' לרות רבה שם. וראה פי'
הרא"ש כאן. ועוד.

פון דעם איז פארשטאנדיק בעניננו,
אז וויבאלד רש"י ברענגט דעם דרש פון
ר' משה הדרשן אויף „ויקרא לה נבח“,
האט עס אן ארט אין פשוטו של מקרא;
און דאס וואס רש"י זאגט „ותמהני מה
ידרוש בשתי תיבות כו“, מיינט ער ניט
דערמיט אז מען קען בכלל ניט געפינען
א דרש אויף די צוויי ווערטער, נאר אז
מ'קען ביי זיי (לויט רש"י) ניט דרש'נען
דעם „לה“ (אן א מפיק ה"א) אין דעם
זעלבן אופן ווי ער דרש'נט דא — א
דרש קרוב לפשוטו של מקרא — ווייל
די דרשות אויף זיי וואס זיינען דא אין
מדרש (וש"ס) זיינען לגמרי ניט ע"ד
הפשט¹⁹ (כדלקמן סעיף ד' ואילך).

עפ"ז איז אויך מדויק לשון רש"י
„ותמהני מה ידרוש כו“ — ניט „וקשה
לי“ וכיו"ב — ווייל דאס איז ניט קיין
קשיא און סתירה צום דרש פון ר"מ
הדרשן דא, נאר א תמי', וואס פאר א
דרש וועט ער זאגן אין די צוויי אנדערע
פסוקים (ווערטער)

[און עס קען זיין, אז ביי יענע צוויי
ווערטער איז דער דרש באופן אחר,
וואס איז טאקע ניט אויסגעהאלטן לויט
פשוטו של מקרא; ווייל, ווי גערעט
אמאל, י"ל אז אין נביאים וכתובים זיינען

(19) כן פירש גם בס' אמרי שפר — הועתק
בצידה לדרך כא"י. אלא שבצידה לדרך כתב ע"ז
„לפי דבריו צ"ל הא דקאמר רש"י ותמהני מה
ידרוש כו' ר"ל מה ידרוש שיהי' .. כפי הפשט ולא
דרך דרש ואין זה במשמעות הלשון דא"כ לא ה"ל
לסחוט אלא לפרש. אבל ע"פ המדובר כמ"פ שכל
ענינו של רש"י בפירושו עה"ת הוא — כפי שכותב
רש"י בעצמו וכי"כ פעמים בפירושו — „לא באתי
אלא לפשוטו של מקרא“, לא הוצרך רש"י לפרש
יותר.

(*) ראה גם שפ"ח כאן (אבל בנוגע לגוף פירושו,
כבר הקשה עליו במיני תרגומא שם. ואכ"מ).

ד.ה. אז אויף דעם וואס זי האט געזאגט „לא אהי“ כאחת שפחותך“ האט בועז געענטפערט „לה“ — „לא“, „לא כן הדבר כאשר דברת“²⁹.

איז מובן אז דער דרש איז דא כלל ניט אויסגעהאלטן אין דרך הפשט — דא קען מען ניט זאגן אז ס'איז „מדרשו כמו לא“, ווייל די ווערטער „אין את מן האמהות“ זיינען ניט ח"ו באופן רפה, נאר שלילה לגמרי³⁰.

ועד"ז אין פסוק „לבנות לה בית“:

אמת טאקע אז „גסות הרוח“ איז גע- ווען אין בבל באופן „רפה“, און א קיום („אשתרבוני להתם“) — אבער לויט פשוטו של מקרא, רעדט ניט דער פסוק „לבנות לה בית“ וועגן „גסות הרוח“, נאר אויסשליסליך וועגן „חנופה“; און ווי געבראכט פריער (סעיף א') פון פירוש רש"י לש"ס, אז פון דעם וואס

(29) מת"כ שם.

(30) באמרי שפר שם, שדרש זה רחוק מפשט כי לפי לא נתקיים בו כלל מלת לה בהיא אלא מלת לא באלף לבד — אבל פי' צ"ע, שהרי נתקיימו שתיהן (לה בהיא ולא באלף) כי בועז דיבר לרות (לה בהיא) אלא שתוכן דיבורו הי' „לא“ (באלף) — משא"כ להמבואר בפנים, שלרשי תיבת „לה“ בלי מפי' היא מורה על מציאות „רפה“.

וצעיק למה לא דרש רש"י כהדרש [הובא בפי' הראש (בשם י"מ), בעה"ט ורע"ב (בשם מה שנמצא כתוב במדרש)] „שאמר לה ע"י שליח ולא הוא בעצמו“ — שהייתה אמירה שאינה בתוקף „לא הוא בעצמו“. ובשפ"ח כאן שולל פי' זה „וזה אינו“ מבלי לפרש טעמו.

ואולי י"ל: מכיון שבוועז רצה לדבר על לב רות ולעודדה, לא יאמר לה דברים אלו דוקא (ודלא כשאר כל אמירותיו אליה) ע"י שליח.

כמו לא²³ (און ניט אז „משמעו לא“ (ממש)), דאס הייסט: דער „אינו מפי' ה"א“ מיינט צו מרמז זיין, אז די זאך וועגן וועלכער דער פסוק רעדט איז „רפה“, איז א שוואכע מציאות²⁴ — נבח האט טאקע געגעבן דעם נאמען „נבח“ (וואס דערפאר שטייט ניט „לא“), דאס איז אבער געווען אין א שוואכן אופן, דער נאמען האט ניט געהאט קיין קיום²⁵.

ד. דערמיט ווערט פארענטפערט בפשטות פארוואס מ'קען ניט נוצן דעם זעלבן דרש (ע"ד הפשט) אין פסוק „ויאמר לה בועז“:

אין מגילת רות (דארט²⁶) שטייט, אז רות האט געזאגט צו בועז „לא אהי“ כאחת שפחותך („איני חשובה כאחת מן השפחות שלך“²⁷) — און אלס ענטפער אויף אירע רייד איז דער פסוק ממשיך) ויאמר לה בועז לעת האוכל גשי הלום ואכלת גו'. דרשינט דער מדרש אויף „ויאמר לה בועז“ („לה“ און א מפי' ה"א), אז בועז האט איר געענטפערט: „חס ושלום אין את מן האמהות (שפחות) אלא מן האמהות (שרה רבקה כו')“²⁸,

(23) להקיר מהגירסא בדפוס ב' דרש"י. שמשמש כמו לא. ובא' מכת"י רש"י: הוי כמו לא.

(24) עדמנתי' (לקי'ש ח"ח ע' 62. לקי'ש חט"ו ע' 113 ס"ה) לענין ניקוד ע"ג תיבה.

(25) ראה עד"ז באמרי שפר שם, שרק כאן הדרש הוא כפי הפשט לפי שיתקיימו שתיהן מלת לה בהיא ומלת לא באלף שהרי בתחלה קרא למקום ההוא נובח ועמד לה שם ההוא זמן מה אלא שאח"כ לא נתקיים לה שם זה, משא"כ כאשר מתקיים רק מלת לא באלף הוא רחוק מפשוטו של מקרא. וראה לקמן הערה 30.

(26) שם, יג.

(27) רש"י רות שם.

(28) „זהו שאמר (רות ד, יא) הזקנים לבועז יתן ה' את האשה... כחל וכלאה שהיו גבירות“ (חזקוני וריב"א שם).

(*) באמרי שפר שם כתב גם על דרש זה שנתקיים רק לא באלף — אבל גם בזה צ"ע, שהרי ישנה אמירה (לה בהיא) אלא שהיא לא ע"י הוא בעצמו.

און דאָס וואָלט אויך געווען בהתאם מיט פירוש רש"י אויף ש"ס, אַז „לבנות לה בית" גייט אויף „חנופה", וואָרום „חנופה" איז אויך שקר³⁵, ווי רש"י טייטשט³⁶ אַפּ „חנופה" — „שמראין עצמם חסידים".

והביאור בזה³⁷: אויב מ'זאל זאָגן אַז מיטן „לה" אַז אַ מפיץ האָט וויל דער פסוק מרמז זיין אויף אַ מציאות „רפה" — חנופה ושקר שאין לו תשועה — שטעלט זיך די קשיא: פאַרוואָס איז די הדגשה נאָר בנוגע חנופה אליין, און נישט אויך בנוגע גסות הרוח (ואדרבה, דאָס איז מסתבר יותר ביי גסות הרוח) וואָס איז ירדה לבבל (דוקא, נאָר) אין אַ אופן פון „רפה" („אישתרובי להתם")³⁸ כנ"ל?

פון דעם וואָס דער פסוק זאָגט „לה" לשון יחיד — אַז מ'רעדט דאָ נאָר וועגן איין זאך, חנופה — איז מוכח, א) אַז דער פסוק איז נישט אויסן דעם ענין פון (דעם וואָס חנופה) אין לו תשועה, און ב) דער פסוק מיינט די ירידה פון חנופה אין בבל באופן קבוע (נישט ווי „אישתרובי להתם" פון גסות הרוח).

דער פסוק זאָגט „לה" לשון יחיד — נישט „להן" לשון רבים (ווי פריער) — איז מוכח³¹, אַז דער פסוק רעדט נאָר וועגן איין זאך, „חנופה לחודה", ווייל „חנופה" איז נישט „אישתרובי להתם" — זי איז געבליבן אין בבל אויף שטענדיק³² — קען מען דאָך נישט טייטשן אַז דער „לה" (אַז אַ מפיץ ה"א) ל' יחיד איז מרמז אויף נאָר אַ זאך און וואָס איז דאָ געווען באופן „רפה"³³.

ה. מען דאַרף אָבער פאַרשטיין:

לויטן דרש אין מדרש רות איז דער פסוק „לבנות לה בית" מרמז אויפן שקר פון שנער (בבל), און דער „לה" אַז אַ מפיץ ה"א איז „מלמד שאין לשקר תשועה" — האָט דאָך רש"י געקענט אַנ-נעמען דעם דרש, וואָס איז בדומה צו זיין פירוש אויף „ויקרא לה נבח" — דער שקר איז דאָ במציאות, ס'איז אָבער נאָר באופן „רפה", היות אַז „אין לשקר תשועה" (עס האָט נישט קיין קיום)³⁴;

31) אבל ראה חס' קידושין שם שהקשו על פירוש זה — „ולא נהירא דהא בכל הפרשה קורא איפה לשון יחיד ועל זה שייך שפיר לבנות לה". ולכאורה כן משמע בפרש"י זכר' שם.

32) כלשון רש"י קידושין שם „גבי קביעותא", „לבנות בית לקבוע בבבל".

33) ולאידך — להפירוש (לשון אחר בפרש"י קידושין שם. וראה הנסמן לעיל שוה"ג הא' להערה 11) ד. לבנות לה בית' פירושו „לבנות ולא בנה" (ומזה נלמד דגסות הרוח אישתרובי לעילם) — היז שיליה לגמרי (לא בנו דלחתלה), כמיש באמרי שפר שם.

34) בבאר מים חיים שם: „ואין נראה לרש"י שהרי לבנות לה בית כתיב, אלא שמדרשו הוא כמו לא ושקר אין לו קיום כלל ואין ראוי לקרית בית כלל" — אבל לכאורה, מכיון שהשקרא דבבל הי' נמשך משך זמן רב (כל זמן שבבל קיימת), שייך לומר עליו „בית" ו„קביעות" (אף שאין לו תשועה וקיום).

35) ראה מת'כ למדרש שם: שאין לשקר כו', ומקרא זה מדבר בחנופה כו'. וברע"ב הנ"ל: שהשקר והחנופה אין לו רגלים והתם בזכר' בחנופה משתעי קרא.

36) סנהדרין שם ד"ה כנפני החסידה.

37) ולהעיר, שיש חילוק בין נדוד (ויקרא לה נבח) ל. לבנות לה בית': בנדוד נתבטל שם העיר (כשהעיר היתה קיימת), משא"כ שם מדבר ע"ד בניו בית לשקר בשנער (בבל), והרי כ"ז שבבל קיימת הי' בה בית לשקר, וא"כ אינו מתאים לומר עליו שהוא מציאות „רפה" בבבל.

38) זכר ורמז לזה (שדבר המשתרע מתואר בלשון „רפה") בפ' ר"ח (שבת קמא, ב) דמנעל דפוי — משתרע מן הרגל.

בשלמא אין אונזער פסק וואו דער מדובר איז וועגן אתכפא פון לעו"ז (און ניט וועגן זיין נתהפך ווערן לקדושה)⁴⁰ — וילכוד גוי — פאסט דער רמז פון „לה" אן א מפיק ה"א, וואס איז מרמז ווי די מציאות פון לעו"ז ווערט ניט נתהפך;

אבער אין די אנדערע צוויי פסוקים רעדט זיך דאך וועגן א מציאות פון לעו"ז ווי זי ווערט נתהפך לקדושה: רות המואבי' האט זיך מגייר געווען און איז נתעלה געווארן צו די העכסטע מדרגות פון קדושה, ביז אז זי איז כאחת „מן האימהות"; ועד"ו „לבנות לה בית" — דער „שקר" פון בבל — מיינט בפנימיות, די שקר'ט פון תלמוד בבלי⁴¹ וואס „נשתלשלה בחשך .. אפילו בשקר"⁴², און דוקא דורך דעם „במחשכים הושיבני .. זה תלמודה של בבל"⁴³ ווערט אויפגעטאן דער „לבנות לה בית", די העכסטע דרגא אין תורה — בחי' „בית" שבתורה⁴⁴, „בית נאמן"⁴⁵;

און וויבאלד אז דא רעדט זיך וועגן לעו"ז ווי דאס ווערט נתהפך לקדושה, פאסט אויף דעם ניט דער „לה" אן א

ו. ע"פ כהנ"ל איז אויך פארשטאנ' דיק פארוואס רש"י איז מקדים דעם פסוק פון רות פאר דעם פסוק פון זכרי':

אין דעם פסוק „ויאמר לה בועז" (פון רות) איז דער דרש גופא היפך הפשט: לויטן דרש מיינט „ויאמר לה" — „ויאמר לא", כנ"ל; און דערפאר איז רש"י שולל דעם דרש פריער, ווייל ער איז ווייטער פון דרך הפשט ווי דער דרש אויפן פסוק „לבנות לה בית", וואס איז יע מתאים צום דרך הפשט (ווארום „לה" איז מרמז אויף א מציאות רפה — אישתרבוני להתם" אדער „אין לו תשועה"), נאר ס'איז שווער אזוי צו לערנען מצד דעם שינוי הכתוב פון לשון רבים צו לשון יחיד, כנ"ל.

ז. פון יינה של תורה אין דעם פירוש רש"י:

די אלע דריי מקומות וואו עס שטייט „לה" אן א מפיק ה"א ריידן בשייכות צו א מציאות פון ניט-קדושה: אין אונזער פרשה רעדט זיך וועגן אן איינגענומענער נער שטאט פון אמורי; „ויאמר לה בועז" — וועגן רות המואבי; און „לבנות לה בית" — וועגן (גסות הרוח ו)תנופה (שקר) פון בבל.

און דערפאר שטייט „לה" אן א מפיק ה"א, צו מרמז זיין, אז די מציאות פון לעו"ז איז א מציאות „רפה": נאר קדושה איז א מציאות אמיתית ונצחית, אבער לעו"ז איז ניט קיין מציאות אמיתית, ובמילא איז זי ניט קיין בר קיימא³⁹.

אויף דעם זאגט רש"י „ותמהני מה ידרוש" אין די פסוקים „ויאמר לה בועז לבנות לה בית":

(40) וי"ל שזהו טעם הפנימי מה שלא נתקיים לה שם זה — כי מכיון שלא נתהפך הלעו"ז, לכן חזר וניעור הלעו"ז אח"כ ובטל השם של קדושה.

וצע"ק מדה"י (שם) שגם חוות יאיר נלקחה מבני. (41) שלכו הובא (בסנהדרין שם) בהמשך הסוגיא ע"ד אופן לימוד התורה בבבל.

(42) תרא יז, ב.

(43) סנהדרין שם.

(44) ראה בארוכה המשך מים רבים תרל"ז בסופו. ושם, שבחי' „בית" דתורה היא תושבע"פ. וראה שערי אורה (ד"ה נכ"ה בכסלו פני"ז ואילך), המשך תרס"ז (ע' ז ואילך), סה"מ תש"ח (ע' 121 ואילך) ועוד — במעלת תלמוד בבלי, שע"י דוקא מגיעים להעלם העצמי כו'.

(45) ראה המשך מים רבים שם (ובהערה תיד שם).

(39) ראה בארוכה ד"ה ראשית גוים עמלק תר"פ (בסה"מ תר"פ).

מפיק ה"א, דממה-נפשך: די קליפה
 עצמה איז אינגאנצן בטל געווארן, ס'איז
 „לא" ממש, און מצד דרגת הקדושה —
 דארף דא שטיין מיט א דגש דוקא, תוקף
 הכי גדול, ואדרבה — דוקא אין

אתהפכא חשוכא לנהורא זעט זיך דער
 אמת'ער „תוקף" פון קדושה⁴⁶.
 (משיחת ש"פ מטו"מ תשכ"ה)

(46) ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 434 ועוד.

מטות-מסעי

פארהאלטן זיך אין גלות (וואס התחלתו איז בין המצרים)⁵; אין אנפאנג פון מסעי ווערט דעציילט וועגן די מסעות, וואס ווי ער זאגט אין מדרש⁶, „אל הקב"ה (ל)משה מנה להם כל המקומות היכן הכעיסונו (לכך נאמר אלה מסעי בני") — די סיבה פון בין המצרים און גלות⁷. און ווייטער אין דער סדרה רעדט זיך וועגן ערי מקלט⁸, דער ענין הגלות וואס קומט צוליב הורג נפש בשר-גגה⁹.

אדער ווי דער של"ה¹⁰ איז עס מבאר, אז די ענינים וועגן וועלכע ס'רעדט זיך בפ' מטות — דער חטא פון נדרים¹¹ (און שבועה) וואס איז פוגם בנשמה, און

א. שוין גערעדט פיל מאל וועגן דעם וואס דער של"ה¹ זאגט, אז די פרשיות התורה האבן א שייכות צו דעם זמן בשנה ווען זיי ווערן געלייענט און געלערנט. ומובן, אז אזוי אויך בנוגע פ' מטות ומסעי, וואס זייער קביעות איז שטענדיק אין די בין המצרים, אז זיי האבן א שייכות מיוחדת צום תוכן פון בין המצרים².

בפשטות זעט זיך אז זייער שייכות צו בין המצרים בכמה פרטים³:

אין פ' מטות⁴ דערמאנט משה די בני גד און בני ראובן דעם חטא המרגלים, צוליב וועלכן די אידן זיינען פארבליבן אין מדבר מ' שנה, וואס איז דוגמא צום

(5) ועוד ועיקר: „בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ (בסיבת המרגלים) כי ויבכו העם כי איל הקב"ה אתם בכיתם בכי של חנם ואני קובע לכם בכי לדורות" וזה היתה הסיבה לזה שתשעה באב, חרב הבית בראשונה כי ובשני דתניא מגלגלין כי חובה ליום חייבי (תענית כט, א). שהי' יום חייבי מצד הבכ"י של המרגלים.

(6) תנחומא מסעי ג. במדבר פכ"ג, ג.
(7) ובפרט בפנימיות הענינים — ראה בארוכה לקמן ע' 393 (ס"ה וס"ז) ואילך (וש"ג). וראה לקמן הערה 16.

(8) לה, יא ואילך (וראה שם, ואו).
(9) וכן כללות ענין החורבן והגלות הוא מפני חטאינו שענינו, שפיכת דם וחיות אדם דקדושה באדם דקליפה (לקוית במדבר יג, ג. ובכ"מ). ולאידך הגלות הוא גם כפרה — דוגמת ערי מקלט (מכות ב, ב. ועוד).

(10) שם שס, ב.

(11) וע"פ פנימיות הענינים, הצורך בענין הנדרים — אף שאיתא בירושלמי (נדרים פ"ט ה"א) „דיך מה שאסרה לך התורה" — הוא מחמת ירידת האדם (ראה לקוית מטות פד, סע"ב. ובכ"מ). ע"ד הגזירות וסייגים שנתוספו לאחר החורבן (בית ראשון) דוקא (ראה לקוית ח"ד ע' 1076).

(1) חלק תושב"כ ר"פ וישב (רצו, א).
(2) ראה של"ה שם ריש פרשתנו (שסו, א) „פרשיות שלשה אלה מטות ומסעי ודברים הם תמיד בשבתות שבין המצרים ע"כ בדבור א' כו", וע"ש ע"ב ואילך. וראה לקוית ח"ט ע' 61 הערה 3 (וראה גם הערה 4 שם) — דהשייכות נרמזת גם בלשון הטור אריה סתכ"ח.

(3) גם מודגשת השייכות דפ' פינחס (שקורין בבין המצרים ברוב השנים, כדלקמן בפנים) ומטות שבהן מדובר שמה מתי' ויהושע מכניס את ישראל לא"י (פינחס כז, יז ואילך. מטות לא, ב ואילך ובפרש"י) — והרי זה הי' סיבת החורבן והגלות, כי אם משה הי' מכניס לא"י לא הי' נחרב ביהמ"ק לעולם ולא הי' עוד גלות ושעבוד מלכיות (שעה"ת (לאדהאמ"צ) ח"ב חינוך בתחילתו. אוה"ת ואתחנן ע' סה. צג ואילך. וש"נ).

(4) לב, ח ואילך.

(*) ולהעיר ממדויק (ר"ה יח, ב). „שקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלקינו", קשה לפני הקב"ה יותר כי מחורבן בית המקדש (איכ"ר א, ט). ובנוגע לפ' מסעי — הרי שם (גל, לח"ט) הוא עיקר מקום הטיפור דמיתת אהרן — ראה לקוית ח"ח ע' 198. וראה כלי יקר שם, מט. לקמן ע' 411.